

Glomdalsmuseet og immateriell kulturarv
Seminar om immateriell kulturarv, i regi av kulturrådet 24.
november 2015 på Glomdalsmuseet.

Presentasjon av Mari Østhaug Møystad

Gjennomgang

- Hva er immateriell kulturarv?
- Hva regnes som taternes immaterielle kulturarv? En gjennomgang.
- Hva har museet gjort til nå og hva kan vi gjøre framover?

Hva er immateriell kulturarv

- Praksis, fremstillinger, kunnskap, ferdigheter- samt tilhørende instrumenter, gjenstander, kulturgjenstander og kulturelle rom- som samfunn, grupper og i noen tilfeller enkeltpersoner anerkjenner som en del av sin kulturarv.

- Er det da noe som ikke er immaterielt?

Hva regnes da som taternes kulturminner?

- Håndverk og handel: kunnskaper som «sitter i kroppen».
- Språket.
- Musikken.
- Religion.
- Steder og stedsnavn.
- Dokumentasjon av usynlige minner og møteplasser.
- Spor fra den mørke historien.

Handel

- Handel som en kulturbærende identitet. Noe som ligger i blodet?
- Hvordan kan taternes handelstradisjon bevares eller utvikles?
- Hva med kvinnenes handel. Ble den ødelagt av Misjonen eller kan den revitaliseres?

Håndverk

- Gjennom utstillingen Latjo drom synligjøres taternes håndverk.
- Fokus: hva som er spesielt med taternes håndverkstradisjon.
- Hvordan ta vare på både menn og kvinners håndverk?
- Kursvirksomhet, skolens rolle?
- Yrkesfag på videregående skole og muligheter for at taterhåndverk kan bli et fag her?

Språket

- Norsk romani er definert som et eget språk (ifølge minoritetsspråkpakten).
- Romani både som et «hemmelig språk» og et viktig identitetsbærende element.
- Høsten 2014 ble den første boken på norsk romani utgitt.
- Romani som språk i skolen?
- Museets rolle?

Musikken

- Taterne som formidlere og spredere av folkemusikk.
- Ulike musikktradisjoner: fra norsk rock ved Åge Aleksandersen, de mollstemte visene av Elias Akselsen.
- Det er de mollstemte visene taterne ser på som sitt arvesølv.
- At taterne fortsatt tar vare på folkemusikken ved ordets rette forstand er noe som bør bevares og videreutvikles.
- Glomdalsmuseets og TLs årlige konsert er her viktig!

Religiøs praksis

- Det er skrevet mye om taternes religionsutøvelse, men betydningen av den bør dokumenteres bedre.
- Hvordan taterne har følt seg vel i ulike frikirkelige bevegelser henger sammen med kirkens fordømming på 1500, tallet da taterne ble nektet kirkelige handlinger.
- Mange evangelister av romani/taterslekt.

Steder og stedsnavn

- En viktig del av de immaterielle kulturminnene er stedsnavnene som er knyttet til stedene der taterne pleide å slå seg ned (teltbakker, viker, naust etc.).
- Stedene der taterne slo seg ned hadde ofte flere navn: ett navn som taterne selv brukte og ett annet navn brukt av fastboende (Her: Grindalssletta/Taterringen).
- Både Haugelandsmuseene, Glomdalsmuseet og sist og ikke minst Halden historiske samlinger gjennom Resandekartan har gjort et viktig arbeid her.

Teltbakker, viker og møteplasser

- Teltbakker, leirplasser, viker og andre møteplasser i grenselandet mellom fysiske og immaterielle kulturminner.
- Knyttet historier til stedet- har en klar plass i folks bevissthet.
- Sier noe om reiseruter.
- Kulturminner er vesentlig for nåværende og fremtidige generasjoners kulturforståelse og identitet.
- Særlig viktig for minoritetsbefolkningen som har gjennom mange år ble frarøvet retten til å utøve egen kultur.
- Glomdalsmuseet har gjennom tre ulike prosjekt støttet av kulturrådet samlet inn både stedsnavn, steder og historier.

Sammenheng mellom immateriell kulturarv, Tater Millas hus

- Huset til Tater-Milla i Våler kommune er av stor betydning for taterne i distriktet (Milla 1886-1976) og er nå blitt restaurert som et samarbeid mellom Hedmark fylkeskommune, Våler kommune, Glomdalsmuseet og TL.
- Huset Furua på Ullensaker, der Ludvik Karlsen ble født og som nå er en del av Akershus Fylkesmuseum er et annet eksempel.
- Husene kan sees på som et vitnemål på taternes livsform, men også som et redskap til å få fram de gode fortellingene.

Spor fra den mørke historien

- Romanifolket/taterne har også en mørk historie som må fortelles videre.
- Markeringer som samlingen ved skammens sten ved Ris kirkegård 7. mai er viktig.
- Den mørke historien kan formidles ved å frede de stedene som ble brukt som middel i dette arbeidet.
- Svanviken arbeidskoloni, Sørlandet barnehjem i Vest Agder er eksempler på dette.
- For bare tre år siden ble det siste opprinnelige kolonihuset på Svanviken revet med et kommunalt mandat. Hverken regionale eller statlige kulturvernmyngigheter ble rådspurt

Kjernen i Glomdalsmuseet arbeid

- Ønsker å synliggjøre taternes kulturarv som en del av vår felles fortelling for å skape stolthet og kunnskap om taternes kultur.
- Kjernen i arbeidet er samarbeidet mellom museets fagkompetanse og taternes erfaringsnære kompetanse om egen kultur OG taternes spesielle fagkompetanse på ulike områder.
- Dette gjøres gjennom samarbeid med museets arbeidsgruppe og ved at taterne selv jobber på museet.
- Medvirking er en rettighet taterne har både gjennom UNESCO konvensjonens artikkel 15 og i henhold til rammekonvensjonen for vern av nasjonale minoriteter. Men det er også den måten å jobbe på som vi mener sikrer best mulig resultat.

Glomdalsmuseets rolle i formidlingen av immateriell kultur

- Bidrar til å synliggjøre taternes materielle og immaterielle kulturarv gjennom den permanente utstillingen Latjo drom, ulike vandreutstillinger, aktivitetsdager og formidlingsvirksomhet.
- Gjennom støtte fra norsk kulturråd har Glomdalsmuseet dokumentert 50 ulike sletter/steder der taterne slo seg ned og historier knyttet til stedene. Disse stedene er nå avmerket på fylkeskommunens kartverk.
- Prosjektet Historier ved bålet (2011-1013) også støttet av kulturrådet er mange morsomme historier samlet inn.

Veien videre- samarbeid

- Glomdalsmuseet ønsker å være et sted alle organisasjoner kan bruke til å jobbe videre med bevaring og utvikling av taternes kultur.
- Samarbeid bør være i fokus!
- Et årlig vårseminar i samarbeid med romanifolkets/taternes senter er planlagt.
- Museet kan også brukes av andre til seminarer og workshoper.
- Ønsker som en forlengelse av både egne prosjekter og som en forlengelse av «Resandekartan» å merke steder som rasteplasser, lage reiseveier som kan brukes i formidling etc.
- Hedmark fylke som et pilotprosjekt.
- Faste formidlingspakker og opplæring kan bidra til en bedre formidling av romanifolkets/taternes kultur.

- *Takk for meg!*

